

POWIATOWY PROGRAM PSYCHOLOGICZNO – TERAPEUTYCZNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

BIAŁA PODLASKA, 2021

Opracowanie: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej

Spis treści

- I. WPROWADZENIE
- II. PODSTAWA PRAWNA
- III. CELE PROGRAMU
- IV. ADRESACI PROGRAMU
- V. NABÓR UCZESTNIKÓW
- VI. REGUŁY UCZESTNICTWA
- VII. DOKUMENTACJA
- VIII. HARMONOGRAM I TREŚCI MEDRYTORYCZNE
- IX. METODY I FORMY PRACY PROWADZENIA PROGRAMU
- X. REALIZACJA PROGRAMU
- XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
- XII. MONITORING I EWALUACJA
- XIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Definicja prawna zjawiska przemocy w rodzinie została zawarta w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2020r. poz. 218 ze zm.), która stanowi, że jest to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oprócz zdefiniowania pojęcia przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając zakres pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz zadania w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Skuteczność działań podejmowanych wobec rodziny, w której istnieje zjawisko przemocy zależy głównie od wieloaspektowości udzielanej pomocy, która powinna być kompleksowa i skoordynowana. Jeszcze przed kilkunastoma laty większość podmiotów zobowiązanych do pacy na rzecz osób uwikłanych w przemoc najczęściej ograniczała się jedynie do niesienia pomocy osobom doznającym przemocy. Jednak praktyka pracy z osobami doznającymi przemocy pociągnęła za sobą zmiany prawne i organizacyjne prowadzące do upowszechnienia programów skierowanych na korektę zachowań osób stosujących przemoc oraz oddziaływań terapeutycznych wobec nich.

Jedną z form działań realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej na rzecz przeciwdziałania przemocy jest rozwój oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie tj. program korekcyjno-edukacyjny, który stał się skuteczną formą korygowania postaw i zachowań osób stosujących przemoc. Z wieloletnich doświadczeń pracy specjalistów tutaj Centrum w ramach prowadzonych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wynika, że wielu uczestników programu deklaruje potrzebę dalszego rozwoju. Preferowaną formą kontynuacji wsparcia jest Powiatowy Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie. Należy podkreślić, że sama edukacja dotycząca mechanizmów przemocy, czy korekta zachowań agresywnych, która zazwyczaj hamuje przemoc dla osób z większą samoświadomością bywa niewystarczająca. Niejednokrotnie zaniechanie zachowań przemocowych i zastąpienie ich zachowaniami akceptowanymi społecznie stwarza nową przestrzeń do pracy, która wymaga pogłębionej pracy z klientem i temu ma służyć opracowany program psychologiczno – terapeutyczny.

Realizując założenia wskazane w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej opracowało Powiatowy program psychologiczno – terapeutyczny dla osób stosujących przemoc na 2021r.

II. PODSTAWA PRAWNA

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2020r., poz. 218 ze zm.),
2. Ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020r., poz. 1876 ze zm.),
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259)

III. CELE PROGRAMU

Program psychologiczno – terapeutyczny został opracowany na podstawie wytycznych do tworzenia modelowych programów psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie tj. do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Podstawowym celem działań programowych jest powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie.

Cel podstawowy ukierunkowany jest na rozpoznanie oraz zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie.

1. Założenia Programu to:
 - 1) Rozwój samoświadomości.
 - 2) Nabycie umiejętności budowania celów życiowych.
 - 3) Rozwój umiejętności interpersonalnych, emocjonalnych.
 - 4) Rozwój zachowań społecznych.
 - 5) Działania przeciwstawiające się agresji oraz innym zagrożeniom.

IV. ADRESACI PROGRAMU

Uczestnikami programu są:

1. Osoby samodzielnie zgłaszające się.
2. Osoby kierowane przez sąd, skazane za przestępstwo przeciwko rodzinie ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy lub inne, korzystające z warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności.
3. Osoby kierowane przez podmioty uprawnione do prowadzenia procedury „Niebieskie Karty”.
4. Osoby zobowiązane przez inne organy, instytucje i organizacje.
5. Osoby, które ukończyły program korekcyjno – edukacyjny stanowiący podstawę do kontynuacji edukacji przeciw przemocowej dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

V. NABÓR UCZESTNIKÓW

Przyjęcie do programu poprzedzone będzie spotkaniem kwalifikacyjnym, który obejmie działania diagnostyczne. Warunkiem przyjęcia jest podpisanie kontraktu, w którym uczestnik zaakceptuje reguły uczestnictwa w programie i zobowiąże się do poszanowania zasad współżycia społecznego oraz rozpocznie udział w spotkaniach indywidualnych.

Program swoim zasięgiem obejmuje w pierwszej kolejności osoby z terenu Powiatu Bialskiego, niezależnie od statusu materialnego.

VI. REGUŁY UCZESTNICTWA

1. Udział beneficjentów w programie jest poprzedzony diagnozą psychologiczną oraz motywowaniem do podjęcia udziału w programie, która umożliwi zakwalifikowanie uczestnika. Diagnoza uwzględnia rozpoznanie indywidualnej sytuacji i obejmuje:
 - a) Rzeczywiste okoliczności skierowania do programu.
 - b) Określanie, czy uczestnik aktualnie stosuje przemoc.
 - c) Aktualną sytuację rodzinną i zawodową.
 - d) Funkcjonowanie w społeczeństwie i rodzinie (aktualne i w przeszłości).
 - e) Diagnozę osobowości oraz stanu psychicznego.
 - f) Doświadczenie związane z nadużywaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.
 - g) Historię pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych.
 - h) Kontakty z wymiarem sprawiedliwości.
2. Nabór uczestników do programu i ustalenie reguł uczestnictwa w programie następuje przez podpisanie zgody – kontraktu podczas indywidualnych konsultacji.
3. Każdy uczestnik programu zobowiązany jest do podpisania list obecności.
4. Zachowania uczestników programu będą monitorowane.
5. Podstawową regułą uczestnictwa w programie jest dobrowolność.

Nie zastosowanie się do wyżej wymienionych reguł, w tym brak wcześniejszej informacji o nieobecnościach, może spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w programie. Uczestnicy programu podpisując kontrakt zobowiązują się do przestrzegania w/w zasad.

Za uczestnika programu uznaje się wyłącznie osobę, która pozytywnie przejdzie działania kwalifikacyjne, podpisze kontrakt i rozpocznie spotkania programowe.

VII. DOKUMENTACJA

Wszystkie działania podejmowane w ramach realizacji programu psychologiczno – terapeutycznego obejmować będzie w szczególności:

1. Na etapie rekrutacji:

Orzeczenie sądu lub informacja z Policji lub zespołu interdyscyplinarnego lub od kuratora lub wnioski osoby zainteresowanej udziałem w programie i inne dokumenty istotne z punktu widzenia zakwalifikowania danej osoby do programu lub dyskwalifikacji (np. informacje dotyczące sytuacji życiowej i funkcjonowania uczestników, w tym okoliczności przystąpienia do programu, form stosowanej przemocy itp., potwierdzenie zakwalifikowania do programu wraz z uzasadnieniem, bądź odmową udziału z podaniem przyczyny itp.).

2. W trakcie realizacji zajęć:

Kontrakt, indywidualne karty uczestników programu, dokumentacja z ćwiczeń, listy obecności (poświadczane podpisami osób prowadzących zajęcia), dzienniki z prowadzonych zajęć, ankiety, notatki prowadzących zajęcia, dokumentacja z przeprowadzenia diagnozy pogłębionej itp.

3. Podczas działań monitorujących i ewaluacyjnych:

Ankiety, opinie, notatki, dokumenty potwierdzające monitorowanie sytuacji w rodzinie, kontakt z instytucjami itp.

4. Po zrealizowaniu oddziaływań:

Zaświadczenia o udziale w zajęciach/ukończeniu programu, sprawozdania z prowadzonych oddziaływań, inne podsumowania.

Wszystkie w/w dokumenty będą opatrzone datą ich sporządzenia oraz podpisami osób prowadzących. Dokumenty będą przechowywane i udostępnione na żądanie zlecającego w celu oceny realizacji zadania. Z analizy dokumentacji sporządzony zostanie protokół.

VIII. HARMONOGRAM I TREŚCI MERYTORYCZNE

Harmonogram spotkań odbywających się w ramach programu:

1. Sesja kwalifikacyjna.
2. Spotkania indywidualne/grupowe – częstotliwość spotkań ustalana jest indywidualnie.
3. Diagnoza pogłębiona.
4. Spotkanie końcowe.

Sesja kwalifikująca do programu obejmuje:

- a) zapoznanie się z programem,
- b) zebranie wywiadu (kwestionariusze)/rekrutacja,
- c) diagnozę wstępną (okoliczności skierowania do programu, określenie motywacji uczestnika, uzyskanie informacji o specyfice przemocy, którą stosował oraz określenie, czy uczestnik obecnie stosuje przemoc, aktualną

sytuację rodzinną, zawodową, prawną oraz inne cechy istotne dla pracy psychologiczno – terapeutycznej)

- d) podpisanie kontraktu – dokument będzie sporządzony po przeprowadzeniu diagnozy wstępnej, w którym uczestnik akceptuje i podpisuje zasady udziału w programie.

Diagnoza pogłębiona dokonywana będzie mniej więcej w połowie programu i uwzględni historię relacji, w których występuje przemoc, historię interwencji związanych z przemocą, doświadczenia związane z nadużywaniem alkoholu, narkotyków itp. historię przemocowych/agresywnych zachowań w innych sytuacjach życiowych, kontakty z wymiarem sprawiedliwości, charakterystykę postaw i zachowań przemocowych.

IX. METODY I FORMY PRACY PROWADZENIA PROGRAMU

W ciągu roku kalendarzowego zakłada się przeprowadzenie jednego, dwóch cykli programu. Grupa powinna liczyć od 4 do 10 uczestników.

1. Spotkania indywidualne, małżeńskie/rodzinne, grupowe – 1 godzina dydaktyczna – spotkania indywidualne.
 - a) Rozpoznanie diagnostyczne – uzyskanie i pracowanie informacji o funkcjonowaniu każdego z uczestników programu, jego sytuacji życiowej oraz specyfice przemocy.
 - b) Edukacja – dobór treści edukacyjnych uwzględniających cele programu oraz specyfikę uczestników.
2. 25 spotkań indywidualnych każde po 1 godzinie dydaktycznej.
- praca z uwzględnieniem potrzeb indywidualnych uczestnika
3. Tematyka zajęć:
 - a) Przekonania dotyczące przemocy, agresji,
 - b) Mechanizm władzy i kontroli,,
 - c) Czym jest odpowiedzialność za własne czyny,
 - d) Czym jest samoocena i co ma wpływ na jej poziom,
 - e) Wzmacnianie indywidualnych zasobów.
4. Spotkania grupowe – 2 spotkania każde po 2 godziny dydaktyczne, z uwzględnieniem możliwości uczestnictwa w spotkaniu partnera życiowego osoby stosującej przemoc.

Odbudowa związku w którym była przemoc:

- a) Czy można odbudować związek? Elementy integrujące: szacunek, wsparcie, zaufanie, szczerość, odpowiedzialność, partnerstwo, negocjowanie, sprawiedliwość.
- b) Problem władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich.
- c) Rola życia uczuciowego w funkcjonowaniu człowieka.
- d) Komunikacja interpersonalna i potencjalne zniekształcenia w komunikacji.
- e) Zaburzenia życia rodzinnego spowodowane uzależnieniami.
- f) Wpływ przemocy domowej na zachowanie i psychikę dzieci.
- g) Rodzina jako wspólnota. Cechy zdrowej rodziny i rodziny dysfunkcyjnej.

h) Wychowanie bez przemocy. Co znaczy „kochać i wymagać”.

5. Metody realizacji programu obejmą:

- a) Ćwiczenia interaktywne – mające na celu dostarczenie refleksji dotyczącej własnej osoby.
- b) Symulacje – działania ułatwiające doświadczenie i przeżycie w bezpiecznych warunkach planowanych, życiowych sytuacji.
- c) Praca indywidualna – doświadczenie i korzystanie z własnych zasobów przy budowaniu własnych celów życiowych.
- d) Praca w podgrupach – rozwijanie umiejętności interpersonalnych.
- e) Dyskusja moderowana – rozwijanie umiejętności interpersonalnych oraz ćwiczenie wygłaszania własnego zdania i przyjmowania informacji zwrotnej.

X. REALIZACJA PROGRAMU

1. Realizator programu

Realizatorem programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej przy współpracy zatrudnionych specjalistów posiadających uprawnienia do pracy z osobami stosującymi przemoc.

2. Partnerzy programu

Założenia programowe w skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, którymi są

- a) Gminne ośrodki pomocy społecznej,
- b) Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej,
- c) Kuratorzy zawodowi,
- d) Prokuratura Rejonowa w Białej Podlaskiej,
- e) Policja,
- f) Organizacje pozarządowe,
- g) Zespoły interdyscyplinarne,
- h) Rodziny uczestników programu.

3. Miejsce realizacji programu

Program realizowany będzie w oparciu o zasoby lokalowe Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białej Podlaskiej przy ul. Brzeskiej 41.

Jedna edycja programu obejmie prace z grupą nie więcej niż 10 osób. Zajęcia odbywać się będą w systemie otwartym.

Zajęcia odbywać się będą w łącznej ilości 30 godzin w okresie danego roku.

Udział uczestników w programie jest bezpłatny.

4. Spotkania w ramach programu będą prowadzone przez osoby, które posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć psychologicznych i/lub terapeutycznych, np. psychologa, terapeutę, pedagoga. Prowadzący zajęcia mają udokumentowane doświadczenie w pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Opracowanie i realizacja programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań administracji rządowej, zleconej powiatowi. Środki finansowe na realizację Programu psychologiczno-terapeutycznego zapewnia budżet państwa. Planowanie wydatków następuje na poziomie powiatu corocznie a realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazywanych samorządowi powiatowemu z budżetu państwa na ten cel.

XII. MONITORING I EWALUACJA

Program kończy się badaniem ewaluacyjnym uczestników, dotyczącym przebiegu i efektów oddziaływań. Przebieg i efekty Programu psychologiczno-terapeutycznego wobec osób stosujących przemoc w rodzinie objęte są badaniami monitorującymi w trakcie trwania programu oraz po jego zakończeniu do 6 miesięcy.

Metody ewaluacji i monitoringu:

1. Ankieta,
2. Obserwacja,
3. Wywiad swobodny niestrukturalizowany.

Ewaluacja jest przeprowadzana na etapie wstępnym, w trakcie realizacji oraz po zakończeniu programu poprzez wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Narzędzie badawcze będzie stanowić ankieta.

Monitoring sytuacji w rodzinie osoby stosującej przemoc prowadzony jest na podstawie jego pisemnej zgody uzyskanej na etapie kwalifikacji do uczestnictwa w programie.

Monitoring prowadzony jest poprzez

1. bezpośredni kontakt z uczestnikiem programu (zaproszenie na monitoring),
2. kontakt z pracownikami socjalnymi i Policją w celu uzyskania informacji na temat ewentualnych zgłoszeń dotyczących przemocy w rodzinie,
3. kontakt z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego i/lub grupy społecznej,
4. wymiana informacji z kuratorem zawodowym lub społecznym na temat osoby biorącej udział w programie

Wskaźnik skuteczności programu to liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po zakończeniu programu nie powróciły do zachowań przemocowych.

Monitorując program szuka się odpowiedzi na pytania:

1. czy podejmowane działania prowadzą do osiągnięcia celu finalnego,
2. czy program wymaga przeformułowania działań,
3. czy adresaci programu zachowują się zgodnie z zakładanymi oczekiwaniami realizatorów.

Wskaźniki oceny programu:

1. Liczba osób, która rozpoczęła program:
 - a) samodzielnie zgłaszając się do programu,
 - b) w związku z wszczęciem procedury „Niebieskie Karty”,
 - c) z innych powodów.
2. Liczba osób, które ukończyły program.

XIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Zakłada się, że program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc w rodzinie doprowadzi do zmiany wzorców zachowań uczestników programu, a wobec osób, które pierwotnie ukończyły program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie doprowadzi do utrwalenia zmian w postawach i zachowaniu.